

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2004-1-143 (Muafiyet)
Karar Sayısı : 05-11/113-43
Karar Tarihi : 24.2.2005

10

A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

Başkan : Mustafa PARLAK
Üyeler : Tuncay SONGÖR, A.Ersan GÖKMEN, R. Müfit SONBAY,
Prof. Dr. Zühtü AYTAÇ, Rıfki ÜNAL,
Prof. Dr. Nurettin KALDIRIMCI, M.Sıraç ASLAN, Süreyya ÇAKIN

B. RAPORTÖR : Salim AYDEMİR

20

**C. BİLDİRİMDE
BULUNAN**

: - İstanbul Gübre Sanayi A.Ş.
- Yıldız Entegre Ağaç San. ve Tic. A.Ş.

D. TARAFLAR

: - İstanbul Gübre Sanayi A.Ş.
41784, Körfez – Kocaeli
- Yıldız Entegre Ağaç San. ve Tic. A.Ş.
41784, Körfez - Kocaeli

30

- Selami ALBENİ
Kandıra Cad. No: 645 İzmit - Kocaeli

E.DOSYA KONUSU: İstanbul Gübre Sanayi A.Ş., ile bayileri arasındaki bayilik sözleşmesi ve Yıldız Entegre Ağaç San. ve Tic. A.Ş. ile Selami Albeni arasındaki bayilik sözleşmesine menfi tespit talebi.

40

F. DOSYA EVRELERİ: Kurum kayıtlarına 17.12.1998 tarih, 4014 sayı ile giren ve en son 28.10.2004 tarih, 6045 sayılı bir yazı ile eksiklikleri tamamlanan bildirim üzerine, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 4, 7 ve 8. maddeleri uyarınca yapılan inceleme sonucunda düzenlenen 10.2.2005 tarih, 2004-1-143/MM-05-SA sayılı Menfi Tespit/Muafiyet Raporu, 11.2.2005 tarih, REK.0.05.00.00/26 sayılı Başkanlık önergesi ile 05-11 sayılı Kurul toplantısında görüşülerek karara bağlanmıştır.

G. RAPORTÖRÜN GÖRÜŞÜ: İlgili raporda;

A) İstanbul Gübre Sanayi A.Ş. (İgşaş) bayilik sözleşmesi ile ilgili olarak,

50 1) Sözleşmenin 2., 6. ve 8. maddelerinde yer alan; bayinin ürünleri satacağı müşterilere ilişkin olarak getirilen kısıtlamalar, belirlenen bir bölge dışına yapılacak aktif ve pasif satışlara ilişkin kısıtlamalar ve rekabet etmeme yükümlülüğü nedeniyle menfi tespit belgesi verilemeyeceği,

2) Sözleşmenin 2002/2 sayılı Tebliğ'le sağlanan muafiyetten yararlanamayacağı ve sözleşmeye bireysel muafiyet de tanınamayacağı,

B) "Yıldız Entegre Ağaç San. ve Tic. A.Ş. Bayilik Sözleşmesi (Üre)" başlıklı sözleşme ile ilgili olarak;

60 1) Sözleşmenin 8. maddesi ile getirilen müşteri kısıtlaması nedeniyle menfi tespit belgesi verilemeyeceği,

2) Sözleşmenin 2002/2 sayılı Grup Muafiyeti Tebliği kapsamında olduğu,

ifade edilmektedir.

H. İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

70 İgşaş tarafından bildirilmiş ve yürürlükte olan birisi eski (İgşaş Bayilik Sözleşmesi -Üre) birisi yeni (Yıldız Entegre Ağaç San. ve Tic. A.Ş. Bayilik Sözleşmesi - Üre) olmak üzere iki ayrı bayilik sözleşmesi bulunmaktadır. Söz konusu sözleşmelere ilişkin olarak menfi tespit başvurusunda bulunulmuş olmakla birlikte, reddedilmesi halinde başvurunun muafiyet bildirimini olarak değerlendirilmesi talep edilmiştir.

H.1. İgşaş Bayilik Sözleşmesi (Üre)

H.1.1. Menfi Tespit Değerlendirmesi

80 Sözleşmenin 2. maddesinde bayinin, ürünleri tarımda kullanım amacı ile satmakla yükümlü olduğu ifade edilmekte, 6. maddesinde ise, tarımda kullanım amacına aykırı biçimde sanayi ve benzeri kuruluşlara gübre satışı yapılmasını yasaklamaktadır. Sözleşmenin 8. maddesinde ise, "*Bayi şirket ile rekabet edemez. Bu amaçla Şirketin iznini almadan ihalelere katılamaz*" hükmü yer almaktadır. Söz konusu düzenlemelerle bayinin ürünleri satacağı müşterilere ilişkin sınırlama getirilmektedir.

90 Yine sözleşmenin 2. maddesinde, bayinin bir başka şirketin bayiliğini alamayacağı ve onların ürünlerini satamayacağı düzenlemesi yer almaktadır. Bu düzenleme ile bayiye tek elden satın alma – rekabet etmeme yükümlülüğü getirilmektedir.

Sözleşmenin 6. maddesinde "*Bayilik bölgesi ... ili ... ilçeleri ile sınırlı olup, Bayi bu saha dışında satış yapamaz. ...*" denilmek suretiyle belirlenen bir bölge dışına yapılacak aktif ve pasif satışlar yasaklanmaktadır.

Sözleşmede yer alan yukarıdaki hükümler Kanun'un 4. maddesi kapsamında olduğundan, söz konusu sözleşmeye menfi tespit belgesi verilemeyeceği anlaşılmıştır.

100

H.1.2. Muafiyet Değerlendirmesi

H.1.2.1. 2002/2 Sayılı Grup Muafiyeti Tebliği Çerçevesinde Değerlendirme

Değerlendirmeye konu anlaşma, İgşaş ürünlerinin bayi tarafından yeniden satışına ilişkin olup, 2002/2 sayılı Tebliğ kapsamında değerlendirilebilecek bir dikey anlaşmadır.

110

Bir dikey anlaşmanın 2002/2 sayılı Tebliğ'in öngördüğü grup muafiyetinden yararlanabilmesi için, Tebliğ'in 4. maddesinde yer verilen sınırlamaları ihtiva etmemesi gerekmektedir. Tebliğ'in 5. maddesindeki yükümlülükler de grup muafiyeti dışında kalmaktadır.

120

Tebliğ'in 4. maddesinin (b) bendine göre, belirli istisnalar dışında, alıcının sözleşme konusu mal veya hizmetleri satacağı bölge veya müşterilere ilişkin kısıtlamalar getirilmesi durumunda ilgili sözleşme Tebliğ'le sağlanan muafiyetten yararlanamayacaktır. Söz konusu istisnalar gereğince, sağlayıcı tarafından kendisine veya bir alıcıya tahsis edilmiş münhasır bir bölgeye yapılacak aktif satışların kısıtlanması mümkün olabilmekte ve bu yöndeki bir sınırlama Tebliğ'le sağlanan muafiyetten yararlanabilmektedir. Ancak bu istisnanın uygulanabilmesi için, satış yapılması yasaklanan bölgenin münhasır bir bölge olması ve yasaklanan satışların aktif satış niteliğinde olması gerekmektedir. Bu bakımdan, münhasır olmayan bölgelere yapılacak her türlü satış ile pasif satışlar bakımından getirilecek herhangi bir yasaklama söz konusu istisna kapsamında değerlendirilemeyecektir.

130

Sözleşmenin 6. maddesinde "*Bayilik bölgesi ... ili ... ilçeleri ile sınırlı olup, Bayi bu saha dışında satış yapamaz. ...*" denilmek suretiyle, aktif pasif satış ayırımı yapılmaksızın bölge dışına yapılacak her türlü satış yasaklanmaktadır. Ayrıca, sözleşme incelendiğinde, satış yapılması sınırlanan bölge bakımından herhangi bir münhasırlık da tesis edilmediği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, coğrafi olarak Türkiye'nin tamamını kapsayacak şekilde bir bayilik ağının bulunması ve her bir bölge için münhasır bayilik oluşturulması durumunda, kısıtlanan bölgeler bakımından münhasırlığın sağlanmış olacağı ifade edilmelidir. Ancak, sözleşmenin 6. maddesinde; satış sahasının genişletilmesi ve daraltılmasına veya o bölgede başka bayilikler oluşturulmasına İgşaş'ın yetkili olduğu ifade edilmektedir. Dolayısıyla, satış yapılması yasaklanan bölgeler bakımından herhangi bir münhasırlık olmadığı anlaşılmaktadır.

140

Sözleşmenin 6. maddesinde yer alan, bölge dışına satış yasağı dışında, 2, 6 ve 8. maddelerinde yer alan ve bayinin ürünleri satabileceği müşterilere yönelik olarak getirilen sınırlamalar da sözleşmeyi grup muafiyeti kapsamına çıkarabilecek niteliktedir. Yine, sözleşmenin 2. maddesinde yer alan, bayinin bir başka şirketin bayiliğini alamayacağı ve onların ürünlerini satamayacağı yönündeki düzenleme ile bayiye belirsiz süreli rekabet etmeme yükümlülüğü

getirilmektedir ki, bu düzenlemenin de 2002/2 sayılı Tebliğ'le sağlanan muafiyet kapsamında değerlendirilebilmesi mümkün değildir.

150 **H.1.2.2. Bireysel Muafiyet Değerlendirmesi**

Sözleşmeyi grup muafiyeti dışına çıkaran yukarıdaki düzenlemeler, belirlenen bir bölge dışına yapılacak her türlü satışı yasaklar nitelikte olup, dikey bir anlaşma ile getirilebilecek en ağır rekabet kısıtlamalarından birisidir. Yine, sözleşmenin 2, 6 ve 8. maddelerinde yer alan ve bayinin ürünlerini satabileceği müşterilere yönelik olarak getirilen sınırlamalar da önemli rekabet kısıtlarındandır. Ayrıca sözleşmenin 2. maddesinde bayiye rekabet yasağı getirilmekte olup, bu yasak herhangi bir süreyle de tahdid edilmemiştir. Bu suretle bayiye sınırsız süreli nitelikteki anlaşmanın süresi boyunca geçerli olacak bir rekabet yasağı getirilmektedir. Bütün bu düzenlemeleri içeren söz konusu sözleşmeye bireysel muafiyet verilebilmesi ancak oldukça istisnai şart ve gerekçelerin mevcudiyeti halinde mümkün olabilecektir. Yapılan bildirimde ise, söz konusu kısıtlamaların Kanun'un 5. maddesindeki koşulları sağladığı yönünde herhangi bir açıklama bulunmamaktadır. Bu durumda, söz konusu sınırlamaları içeren bir anlaşmanın Kanun'un 5. maddesinde sayılan koşulları taşımadığı açıktır. Dolayısıyla, söz konusu düzenlemeleri içeren ilgili sözleşmeye bireysel muafiyet de verilemeyecektir.

170 **H.2. Yıldız Entegre Ağaç San. ve Tic. A.Ş. (Yıldız Entegre) Bayilik Sözleşmesi (Üre)**

H.2.1. Menfi Tespit Değerlendirmesi

Sözleşmenin 8. maddesinde düzenlenen; *"Bayi Şirketin izni olmaksızın kooperatiflerin, birliklerin ihalelerine katılamaz"* hükmü, bayinin ürünleri satabileceği müşteriler bakımından açık bir sınırlama getirmektedir. Bu düzenleme Kanun'un 4. maddesi kapsamında olduğundan, söz konusu sözleşmeyle ilgili olarak menfi tespit belgesi verilemeyecektir.

180 **H.2.2. Muafiyet Değerlendirmesi**

H.2.2.1. 2002/2 Sayılı Grup Muafiyeti Tebliği Çerçevesinde Değerlendirme

Bildirime konu sözleşme, İgsaş ürünlerinin bayi tarafından yeniden satışına ilişkin olup, 2002/2 sayılı Tebliğ kapsamında değerlendirilebilecek bir dikey anlaşmadır.

Bir dikey anlaşmanın 2002/2 sayılı Tebliğ'in öngördüğü grup muafiyetinden yararlanabilmesi için, Tebliğ'in 4. maddesinde yer verilen sınırlamaları ihtiva etmemesi gerekmektedir. Tebliğ'in 5. maddesindeki yükümlülükler de grup muafiyeti dışında kalmaktadır.

Tebliğ'in 4. maddesinin (b) bendine göre, belirli istisnalar dışında, alıcının sözleşme konusu mal veya hizmetleri satacağı bölge veya müşterilere ilişkin kısıtlamalar getirilmesi durumunda ilgili sözleşme Tebliğ'le sağlanan muafiyetten yararlanamayacaktır. Söz konusu istisnaların ilki, sağlayıcı

200 tarafından kendisine veya bir alıcıya tahsis edilmiş münhasır bir bölgeye ya da münhasır müşteri grubuna yapılacak aktif satışların kısıtlanması durumudur. Sözleşmenin 8. maddesinde yer alan *“Bayi Şirketin izni olmaksızın kooperatiflerin, birliklerin ihalelerine katılamaz”* düzenlemesi ile bayiye, ürünlerin satılacağı müşteriler bakımından bir sınırlama getirilmekte ve kooperatif ve birliklerin açtığı ihalelere katılması kural olarak yasaklanmaktadır. Münhasırlık tesis etmeksizin bireysel olarak bir ya da birkaç bayiye böyle bir sınırlama getirilmesi halinde, sözleşmenin Tebliğ’in sağladığı muafiyetten yararlanamayacağı açıktır. Ancak, sözleşmenin lafzından herhangi bir münhasırlık tesis edilip edilmediği anlaşılmamaktadır. Dolayısıyla, söz konusu kısıtlama, Tebliğ’in 4. maddesinin (b) bendinin ilk fıkrasında sayılan istisna dahilinde değerlendirilemeyecektir.

210 Grup Muafiyeti Tebliği çerçevesinde değerlendirilmesi gereken bir diğer husus; sözleşmenin 6. maddesinde tanımlanan, 16. maddesinde kota belirlemesine ilişkin olarak tekrar edilen bayilik bölgesine ilişkin düzenlemelerdir. Zira, söz konusu bölge tanımı, herhangi bir şekilde bölge dışına yapılacak (aktif ya da pasif) satışları kısıtlama sonucunu doğurabilecek nitelikte ise, bu hususun 2002/2 sayılı Tebliğ kapsamında olup olmadığının değerlendirilmesi gerekecektir. Yukarıda da yer verildiği üzere, pasif satışlara yönelik olarak getirilecek herhangi bir kısıtlamanın mevcut olması halinde ilgili sözleşmenin Tebliğ’den faydalanabilme imkanı kalmayacaktır. Sadece aktif satışların kısıtlanması durumunda ise, ancak münhasır bölgelere yönelik olarak getirilen kısıtlamalar bakımından bir muafiyet söz konusudur. Ancak 220 hemen belirtmek gerekir ki, bildirim konu sözleşmenin 6. maddesinde, Şirket’in (Yıldız Entegre) bayilik bölgesi içinde başka bayilikler oluşturmaya yetkili olduğu açıkça ifade edilmekte olduğundan, sözleşmede herhangi bir münhasırlık öngörülmediği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla söz konusu ilişki bakımından, aktif satışların dahi yasaklanması, sözleşmeyi Tebliğ kapsamı dışına çıkaracaktır.

Sözleşmede bölge tanımı olmakla birlikte, bölge dışına yapılacak satışların kısıtlanmasına yönelik herhangi bir hüküm yer almamaktadır. Bununla birlikte, 230 sözleşmenin 9. maddesinde düzenlenen *“... bayi kendi bölgesinde veya komşu bölgelerde bulunan diğer Şirket bayileri ile iyi ilişkiler içerisinde olmak zorundadır. Bayiler aralarında ticari teamüllere uymayan haksız rekabet, hileli davranış, itibar kırıcı fiil vb. hareketlerde bulunmayacaklardır.”* hükmü ile, *“Bayi, ... Şirket’ce kendisine yapılacak her türlü uyarıları uygulamak,... zorundadır”* düzenlemesini içeren sözleşmenin 20. maddesi, dolaylı olarak bölge dışına satış yasağı anlamına gelebilecek niteliktedir. Zira, İgşaş ile bayileri arasında yıllardır geçerli olan ve yukarıda değerlendirilen bayilik sözleşmesinin 6. maddesinde, belirlenen bölge dışına yapılacak her türlü satışın açıkça yasaklanmış olduğu göz önüne alındığında, yıllardır böyle bir ilişki içinde olan bayiler bakımından, bölge dışına satış yapmanın ticari teamüllere uymayan bir davranış olarak algılanabileceği de aşikardır. Ayrıca, böyle bir algımanın muhtemel olduğu bir ilişkide, sözleşmede açık bir bölge tanımı da mevcut olduğundan, sözleşmede yer alan, bayinin, Şirket’ce kendisine yapılacak her türlü uyarıları uygulama zorunluluğu şeklindeki düzenleme, bölge dışına satış yapılmaması konusunda yapılacak muhtemel 240

uyarılar da uyma zorunluluğu bulunduğu yönünde anlaşılacaktır. Bu durumda ise, fiilen bölge dışına satış yasağı getirilmiş olacaktır.

250 Sözleşmede yer alan bu düzenlemelere ilişkin olarak Şirket yetkilileri tarafından yapılan açıklamada, sözleşmenin 9. maddesinde yer alan ticari teamüller ifadesi ile kastedilenin, bayilerin "...birbirleriyle olan ilişkilerinin; sevgi, saygı içerisinde, hile yapılmadan, onur kırıcı davranışta bulunmadan, serbest rekabet ortamında en uygun şartlarda satılan gübrenin (çiftçinin) kullanımına sunulması" olduğu beyan edilmiştir. Sözleşmenin 20. maddesinde yer alan bayinin kendisine yapılacak her türlü uyarıyı uygulaması yönündeki düzenleme konusunda ise, Şirket'in Kalite Yönetim Belgesi'ne sahip bir kuruluş olması, temel hedeflerinin standartlara uygun olarak üretilen ya da ithal edilen gübrelerin, müşteri şikayeti olmaksızın nihai tüketiciye ulaştırmak olduğu ve söz konusu düzenlemenin bayiye satılan gübrenin kalitesini düşürecek, bayinin deposunda ya da dükkanında olumsuz bir ortamın mevcudiyeti halinde uyarılacağı anlamında kullanıldığı beyan edilmiştir.

260

Bu bilgi, beyan ve açıklamalar dikkate alınarak, bahse konu düzenlemeler bölge dışına satış yasağı olarak değerlendirilmemiştir.

Son olarak, bayiye belirli miktarda alış kotası ihdas edilmesi (m.16) dolayısıyla sözleşme ile rekabet yasağı getirilip getirilmediğinin değerlendirilmesi gerekmektedir.

270

2002/2 sayılı Tebliğ'e göre, Bayiye tahsis edilen kota miktarı, bayinin ilgili pazardaki ürünlere ilişkin toplam alımlarının % 80 veya daha fazlasına tekabül etmesi halinde, söz konusu kota, rekabet etmeme yükümlülüğü olarak değerlendirilmektedir. 5 yılı aşan rekabet etmeme yükümlülüğü ise Tebliğ'le sağlanan muafiyet kapsamında değerlendirilmemektedir.

Bayilik sözleşmesinde getirilen kota yükümlülüğü esasen Üre'ye ilişkin olmakla birlikte, sözleşmenin 17. maddesinde, kompoze gübre bakımından da Üre'ye getirilen kotanın % 10'u oranında bir kota belirlenmiştir.

280

Değerlendirmeye konu bayilik sözleşmesi Yıldız Entegre ile Selami Albeni arasında imzalanmıştır. Söz konusu bayi için Üre'nin kota miktarı ton/yıl olarak belirlenmiştir. Raportör tarafından yapılan incelemede, bu miktarın, söz konusu bayinin 2003 yılı azotlu gübre satışı içinde %..... dolayında olduğu tespit edilmiştir. İgşaş'ın, aynı bayinin toplam kompoze gübre satışları içindeki payı ise daha da düşüktür. Dolayısıyla, bu dosya bakımından ilgili ürün pazarı "azotlu gübreler" ve kompoze gübreler" olarak değerlendirildiğinden, bildirim konu bayilik ilişkisi bakımından söz konusu kota miktarı rekabet etmeme yükümlülüğü olarak değerlendirilmemiştir.

290

I. SONUÇ

Düzenlenen rapora ve incelenen dosya kapsamına göre;

A) İstanbul Gübre Sanayi A.Ş. Bayilik Sözleşmesi ile ilgili olarak,

1) Sözleşmenin 2., 6. ve 8. maddelerinde yer alan; bayinin ürünleri satacağı müşterilere ilişkin olarak getirilen kısıtlamalar, belirlenen bir bölge dışına yapılacak aktif ve pasif satışlara ilişkin kısıtlamalar ve rekabet etmeme yükümlülüğü nedeniyle menfi tespit belgesi verilemeyeceğine,

300

2) Sözleşmenin 2002/2 sayılı Tebliğ'le sağlanan muafiyetten yararlanamayacağı ve sözleşmeye bireysel muafiyet de tanınamayacağına,

3) Sözleşmenin grup muafiyetinden yararlanmasını mümkün kılacak değişikliklerin yapılması için kararın tebliğinden itibaren taraflara 60 gün süre verilmesine; Kurul tarafından gerekli görülen düzeltmeler yapılmadan uygulamaya devam edilmesi halinde haklarında soruşturma açılacağı ve aynı Kanun'un 16. ve 17. maddeleri uyarınca işlem yapılacağına bildirilmesine;

310

B) "Yıldız Entegre Ağaç San. ve Tic. A.Ş. Bayilik Sözleşmesi (Üre)" başlıklı sözleşme ile ilgili olarak;

1) Sözleşmenin 8. maddesi ile getirilen müşteri kısıtlaması nedeniyle menfi tespit belgesi verilemeyeceğine,

2) Söz konusu kısıtlama nedeniyle sözleşmenin 2002/2 sayılı Tebliğ kapsamında grup muafiyetinden yararlanamayacağına,

320

3) Sözleşmenin grup muafiyetinden yararlanmasını sağlayacak değişikliklerin yerine getirilmesi için kararın tebliğinden itibaren taraflara 60 gün süre verilmesine, Kurulumuzca gerekli görülen düzeltmeler yapılmadan uygulamaya devam edilmesi halinde haklarında soruşturma açılacağı ve aynı Kanun'un 16. ve 17. maddeleri uyarınca işlem yapılacağına taraflara bildirilmesine

OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.

330